

Geográfus Hírlevél 27.

Következő szám várható megjelenése: 2012. december közepe
Hírzárás: 2012. december eleje

Szeged, 2012. szeptember 18.

Tartalom

Glossza

Változásban a felsőoktatási földrajzos/geográfus képzés (<i>Mezősi Gábor, Szeged</i>)	3
--	---

Beszámoló

Térinformatikai konferencia és szakkiállítás a Debreceni Egyetemen 2012. május 24–25-én (<i>Lóki József, Debrecen</i>)	6
---	---

V. Magyar Tájökológiai Konferencia (<i>Nagy Gabriella és Konkoly-Gyuró Éva, Sopron</i>)	7
--	---

HUNGEO XI. – A HUNGEO eleven „Korszerű földtudományi oktatás – versenyképes gazdaság” (<i>Dudich Endre, Budapest és Kovács-Pálffy Péter, Leányvár</i>)	8
--	---

Könyvajánló

A kapitány útja (Robert F. Scott: <i>Angolok a déli sarkvidéken.</i>)..... (<i>Géczi Róbert, Kolozsvár</i>)	11
---	----

Hírek

Tudományos és oktatási események	15
--	----

Változásban a felsőoktatási földrajzos/geográfus képzés

Az egy évvel ezelőtt e hírlevél hasábjain még a geográfus/földrajztanár képzés előtt álló változásokra kívántuk felhívni a figyelmet, amiket sokan már régóta sejtettek. A változások indokoltak ma is, de a tervezett törekvésekről iránymutatást nemigen kapunk, kevés az információ, hogy mi az elvárás pl. egy B hallgatóval szemben (vagy mennyivel más az elvárás, mint 2005-ben volt, a B, majd M képzések elkészítésekor). Úgy tűnik, nincs realitása az akkori célkitűzésnek, mely szerint a B-n végző hallgatók 35%-a mehetne tovább M-re és a többieknek a munkapiacra kellene állást találni. Ezzel szemben a valóság az, hogy a B-n végzettek döntő többsége továbbmegy M-re, leginkább azért, mert a földrajz B nem tud piacképes tudást nyújtani, illetve az intézmények ezt a „gyakorlatias” irányt nem vállalják fel (financiális érdekük sem indokolja ezt). A két évnyi további tanulmány sokak számára a munkanélküliségi helyzetet oldja, odázza el. Az M-en egyébként talán nincs olyan szakmai bizonytalanság, mert a kutatásra való felkészítés és a mesterszintű tudás átadása eléggé jól meghatározott célok. A B és M képzésről, azok minőségéről az intézmények képviselői eltérő álláspontot képviselnek, a helyi érdekek sajnos felülírhatják az indokolt elvárásokat. A most kézen-közön forgó finanszírozási elképzelések inkább a 20 után újabb 12-15%-os felsőoktatási forráskivonásról szólnak, nem világosan megfogalmazva a képzés finanszírozására vonatkozó javaslatot. Ezt a bizonytalanságot nem oldotta meg a cél világos megjelölése, pl. hogy mennyi hallgatót akarunk képezni, milyen feladatokat tudnak ellátni. Azt eddig is tudtuk, hogy ennyi földrajzos/geográfus hallgató nem fog szűk szakterületéhez illeszkedő állást találni (ennek következményeit persze az intézmények nem hajlandók levonni), de most felvételi szándék lenne, csak már a leendő hallgatók száma csökkenő tendenciát mutat. Ezt a helyzetet tovább nehezítette a tanárképzés megváltoztatásának elképzelése, noha nem hinném, hogy alapvetően a szerkezet határozná meg, hogy jól vagy rosszul készítjük-e fel a tanárokat. (Minden esetre a jelenlegi helyzetben a szakmai vonalnak jóval több a beleszólása a tananyagba, de azt is célszerű elfogadni, hogy a tanárság is egy jól definiált szakma.)

A helyzet állapotának megítéléshez hozzá tartoznak a demográfiai változások is. Ezek lényege, hogy a 18 éves korosztály létszáma 2017-ig lényegében folyamatosan csökken, és akkor kb. 95.000 körül értéknél stabilizálódik. Azaz folytatódik az elmúlt évek csökkenő trendje. A mostani 110 ezret is meghaladó felvételi előtt álló korosztály az egyetemre kerülő hallgatói létszámot is csökkentheti, amivel a földrajznak is számolni a kell, még akkor is, ha a természettudomány körébe tartozó tud maradni. Nem elemzem a változó szociális helyzetet, ennek elemzése majd két évtizede történt meg utoljára, és igen hasznos lenne oktatási-képzési céljaink pontosításához. Ezek a kérdések rávetülnek az előbb vázolt szakmai és finanszírozási alapbizonytalanságokra, és többek között ezek is alakították a 2012-es év felvételi eredményeit.

A korábbi évekkel ellentétben megjelentek változások, amelyek cselekvést indokolhatnak több intézmény esetében is. Összességében az általános felvételi értékeknek megfelelően csökkent a felvételre jelentkezők száma földrajzon is, az 1. helyes jelentkezőké mintegy 25%-kal esett vissza. Ha nemcsak az előző évvel vetjük össze az adatokat, akkor számszerűsíthető ez az érték (2007 1. hely 739, 2009 1. hely 783, 2012 1. hely 641). A csökkenést a hallgatói tanulmányi színvonal helyenként jelentős visszaesése kísérte. A finanszírozás jelenlegi koncepciója szerint annak min. 60 %-a a hallgatói létszámtól függ, ezért az egyéb bevételek, projektek jelenthetnek némi biztonságot a következőkben. A lista nagyon ismeretlen arányokat nem mutat, vastag betűvel jelöltem, amely esetben a változást jelentősnek érzem. A vastag vonallal szedett számok „javításra” szorulnak. A kiemelés egyik csoportja a nagyobb létszámcsökkenéssel függ össze (ismerős, hogy ez sok intézménynek fontos forrás). A másik kiemelési indok, hogy néhány intézmény több hallgatót vesz fel, mint az elsőhelyes jelentkezőinek száma (ez nyilván a

pénzügyi kényszer miatt van, és minőség-rontást stabilizálhat, vagy épp az „egyetemi álom feladását jelentheti), harmadrészt igen súlyos gondnak tűnik a nagyszámú állami finanszírozású levelező hallgató felvétele, ami ugyancsak a minőség vereségét jelenti a pénzügyi támogatással szemben. A képzési portfólióinkban szereplő (vagy szerepelhető) szakok sajnos nem virágzanak: a környezettan és környezetmérnök létszám összességében csökken, a turizmus–vendéglátás fizető volt nehezíti a megvalósult vagy tervezett kooperációt, a tervezett képzések indítása akadozik. Ami virulens (alapvetően az ELTE-n) az a földtudományi szak, amiben sok más egyetem földrajzi intézetének komoly feladatai vannak.

2011/2012	B felvett	Pont	Összjel.	1.hely	M felvett	Összjel.	1. hely
ELTE	134/146	372/353	611/596	218/175	76/54	147/137	97/79
DE	77/51	325/318	307/278	90/83	25/27	81/78	54/46
ME	28/26	328/304	134/104	40/23	5/-	25/14	7/2
SZTE	173/168	308/283	576/458	217/153	58/39	129/110	80/71
PTE	148/129	287/240	398/312	135/101	30/32	68/79	43/54
NYME - Két hely	74/53	233/240	204/136	47/34	4 (+8)/ 10(-)	23(14)/ 22(7)	10(2)/ 13(1)
NYF	68/60	258/240	222/181	64/39	-	-	-
EKF	55/63	299/240	202/153	50/33	6/12	27/33	18/25

Forrás: felvi.hu 2011/2012

Problémás továbbá a tanárképzés ügye, ahol valószínű nem a szerkezet a gond, hanem a tartalom és az általános érdeklődés hiánya, bár van baj a tartalommal. Ezt mutatják pl. a régóta B/M rendszerben dolgozó angolszász tapasztalatok. Az valószínű, segíti a tanárképzés ügyét, akár szerkezeti kérdésekben is, ha foglalkozunk vele, mert az indításnál valóban számunkra nem a szakmaiság kerekedett felül. A nagyon szerény adatokat jelző táblázat persze azt is mutatja, hogy alig van intézmény, amit a hallgatók ilyen irányra választatnának. Ebből sajnos az a következtetés vonható le, hogy a tanárképzés létszáma továbbra is csökkenő tendenciát mutat (most mintegy 20%-kal). Ha a nagyon komoly minőségi problémákkal szembesülő állami levelező és egyéves kiegészítő képzés megszűnne, az a jelenlegi finanszírozási szabályok mellett komoly egzisztenciális gondot okozhat az ebből nagyobb létszámot kezelő intézményeknek. Hosszú távon, ha a minőség fontos ügy és a tanárképzés új mederbe kerül, akkor számítani lehet a „kiegészítő” szakok megszűnésére, az egyéves kiegészítő képzés csökkentésére, az ilyen levelező oktatás állami szintű támogatásának korlátozására. Ez utóbbiak a minőség javítása miatt kívánatosak, hisz ma fele, harmada annyi munkáért ugyanolyan tanári diplomát adunk, mint a nappali tagozaton, és ezzel saját tanári diplomásainkat felvevő munkapiacunk értékét csökkentjük. A tanárképzés szerkezete nem oly fontos, és tény, hogy a régiben is lehet jót adni (lehetett volna). Az egyszerűbb tanári szerkezet persze remélhetően segíti a képzés ügyét, de ehhez korán elkezdett felkészítés, tartalmi változtatás és elkötelezettség, a szakmai minőségben és a pedagógiai gyakorlatban is motivált oktatók kellenek. És remélhetőleg a kialakuló konfliktusok kezelhetőek lesznek, amit jobb, ha az intézmények maguk oldanak meg, és nem utasításra cselekednek.

Tanár - 2012	MNA, MNK	MLA/MLK T/D	
ELTE, ME, NYF	Nincs	Nincs	
NYME	1+0	10+2	-6
EKF	2+0	1+17	+1
SZTE	3+0	1+7	-6
PTE	3+1	7+2	+4
DE	1+0	1+1	-4

Forrás: felvi.hu/2012

A kevesebb hallgatót felvevő intézmények lesznek a problémás helyzetben (bár kisebb a bérköltségük). Az lehet a cél, hogy céltudatosabban rendezzük meg a felvételiztetést (lehet sokkal fókuszáltabban és más módszerekkel), készítsünk olyan kínálatot, ami nemcsak diplomát, hanem piacképesebb tudást ad (ezt is lehet jobban, nagy tapasztalat látszik a számos holland, német, dán egyetemen – hogy csak a közelebbieket nézzük), gondoljuk újra a tanári irányt (de ne essünk a ló túloldalára). Úgy vélem, ilyen és számos hasonló feladat megoldása vár MOST az intézményekben, ha nem akarunk komoly versenyhátrányba kerülni más szakmákkal. Ezek igen kívánatos tárgyai lehetnek a Akadémia Földrajztudományi releváns bizottságainak. Nosza!

Dr. Mezősi Gábor, Szeged

Térinformatikai konferencia és szakkiállítás a Debreceni Egyetemen 2012. május 24-25-én

Az elmélet és a gyakorlat találkozása alcímű TÉRINFORMATIKAI KONFERENCIA ÉS SZAKKIÁLLÍTÁS ebben az évben harmadszor került megrendezésre Debrecenben. A konferencia szervezői a Debreceni Egyetem Földtudományi Intézete, az MTA Földrajzi Tudományos Bizottság Geoinformatikai Albizottsága, az MTA DAB Környezettudományi Bizottsága, a HUNAGI és az eKÖZIG ZRT voltak.

A konferencia iránti érdeklődés nem csökkent az előző évekhez viszonyítva. Ezt igazolja, hogy az ország különböző felsőfokú intézményeiből, térinformatikával foglalkozó munkahelyeiről 130 fő vett részt. Az esemény fontos résztvevőinek tekintettük a szakkiállítókat, akik az egyetem Díszudvarán a legújabb műszereket, illetve a munkahelyeiken előállított térinformatikai témájú alkalmazásokat mutatták be.

A megnyitó plenáris ülésen a résztvevőket – az előző évekhez hasonlóan – Fábíán István professzor, a Debreceni Egyetem rektora és Pajna Zoltán Debrecen város alpolgármestere üdvözölte. Az üdvözlő személyek hangsúlyozták, hogy a következő években is szívesen látnának hasonló konferenciát Debrecenben. Az üdvözlések után Barkóczi Zsolt a HUNAGI elnöke, és Szabó György a BME docense tartott szakmai előadást.

A konferencia szakmai programja megnyitó plenáris ülésből, 12 szekcióból, 2 poszter szekcióból, fórumból és szakkiállításból tevődött össze. A kétnapos program első estéjén a konferencia résztvevői baráti találkozón vettek részt. A konferencián készült képek a konferencia honlapján megtekinthetők, illetve letölthetők.

A plenáris előadásokat követően 12 szekcióban 60 előadás hangzott el, amelyek a térinformatika legújabb eredményeivel és gyakorlati alkalmazásával foglalkoztak. A 2 poszter szekcióban 19 kutatás/alkalmazás bemutatására került sor. Az előző évi konferencia fórumán javasolt hallgatói (PhD, MSc) részvétel növelésének figyelembe vételével 2 szekcióban a fiatal kollégák mutatták be eredményeiket. A hallgatók sikeresen szerepeltek a poszter szekciókban is.

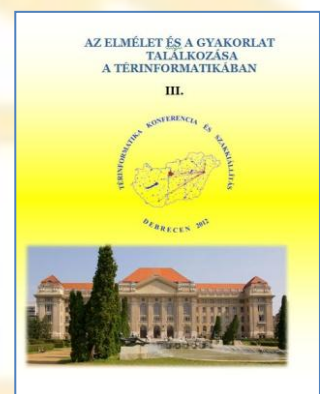
A konferencián elhangzott előadások tanulmányai, poszterek ismertetői közel 500 oldalas lektorált kötetben jelentek meg, amelyet a konferencia regisztrált résztvevői átvehettek, de a téma, illetve a konferencia iránt érdeklődők a teljes kötetet a konferencia honlapjáról letölthetik.

A konferencia honlapjának a címe:

<http://www.geogis.detek.unideb.hu/Tkonferencia/2012/>

A konferenciát értékelés és fórum zárta, ahol a megjelent résztvevők egyrészt bíztatták a szervezőket a jövő évi konferencia szervezésére, másrészt egy ajánlást fogalmaztak meg, illetve fogadtak el.

A szervezők abban a reményben fognak hozzá a 2013. évi térinformatikai konferencia szervezéséhez, hogy a geográfus kollégák még nagyobb számban vesznek részt előadásokkal, poszterekkel és ezzel is a földtudományok hírnevét növelik. A következő konferenciára – a felmerült igénynek megfelelően – szeretettel várjuk az agrár és a különböző mérnöki területek térinformatikusait és a térinformatika iránt érdeklődő szakembereket is.



Dr. Lóki József, Debrecen,

V. Magyar Tájökológiai Konferencia

Az **V. Magyar Tájökológiai Konferencia** 2012. augusztus 29. és szeptember 1. között nagy sikerrel zajlott le 96 résztvevővel. Az immár hagyományossá vált konferenciára és a Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Karán működő Erdővagyon-gazdálkodási Intézet Tájtudományi és Vidékfejlesztési Intézeti Tanszék és az MTA Tájépítészeti Albizottság közös szervezésében Sopronban került sor. A konferencia első két napján a plenáris előadásokat követően nyolc szekcióban 62 előadást és 16 posztert mutattak be a résztvevők, majd az eseményt szakmai kirándulás zárta.

A tágabb értelemben a tájtudomány, a tájtervezés, a környezeti- és vidékfejlesztési stratégia-alkotás témaköreit érintő konferencia magas tudományos színvonalát a plenáris előadásokon felvetett témák fémjelezték. Ángyán József a vidékfejlesztés táji összefüggéseit taglalta, Csorba Péter a tájökológia mérési és értékelési lehetőségeiről adott számot, Göncz Annamária a tájtudományok és a területi tervezés gyakorlatának szintéziséről beszélt, valamint Vida Gábor a tudományterület lehetőségeiről és feladatairól mondta el gondolatait a globális környezeti problémák és a fenntarthatóság összefüggésében, a jelen és jövő kutatási szempontjait szem előtt tartva.

A plenáris előadások után a *Tájszerkezet, felszínborítás és tájváltozás elemzés* szekció Barczy Attila, majd Gerzanics Annamária elnökletével, a *Tájgazdálkodás, vidékfejlesztés, tájtervezés oktatása és gyakorlata* szekció Ángyán József és Csemez Attila elnökletével és a *Tájdegradációk és tájrehabilitáció* szekció Csima Péter elnökletével zajlott le.

A konferencia második napján a *Tájértékek kataszterezése, tájkarakter* (elnökök: Kiss Gábor és Kollányi László), valamint a *Klímaváltozás, erdő és vegetáció táji összefüggései* (elnökök: Göncz Annamária, Szabó Mária) szekciót követő poszter szekció zárt a délelőtti programot. Délután a *Városökológia és zöld infrastruktúra* (elnök: Csorba Péter) és a *Lassú turizmus táji keretei* (elnök: Konkoly-Gyuró Éva) szekciókat záró plenáris ülés követte, ahol a konferencián elhangzott előadásokat összegezték a szekció elnökök.

A konferencia lezárását adó szakmai kiránduláson a Fertő-táj értékeit, tájgazdálkodási összefüggéseit és a határon átnyúló együttműködések kiemelkedő példáit mutatták be a szervezők (Konkoly-Gyuró Éva és Tirászi Ágnes) és a Neusiedler-See Nemzeti Park látogatóközpontjában Alois Lang igazgató, a magyar oldalon László majorban és Mexikópusztán Ambrus András, a Fertő-Hanság Nemzeti Park munkatársa.

A konferencián elhangzott előadások, a bemutatott poszterek és a szakmai válogatás alapját képező összefoglalók az alábbi linken tekinthetők meg:

<http://www.emk.nyme.hu/index.php/20787/>.

Nagy Gabriella és
Dr. Konkoly-Gyuró Éva, Sopron

HUNGEO XI. – A HUNGEO eleven „Korszerű földtudományi oktatás – versenyképes gazdaság”

A 2010-ben Szombathely központtal tartott X. HUNGEO-n valami véget ért. Körbeértünk, bezárult a tíz rendezvényből álló ciklus. Néhányan úgy véltük, ez jó alkalom a nyugodt **lelkiismerettel** való befejezésre. Mások viszont a folytatás mellett törtek lándzsát, élükön az energikus Mika Jánossal, az egeri Eszterházy Károly Főiskola meteorológia-professzorával.

A „Mika-viadal” a vállalkozó szelleműek győzelmével végződött. A **HUNGEO-XI.** megvalósult, Egerben. A „kicsinyhitűek” nevében is örülünk a sikernek, gratulálunk hozzá. Mint 1996 óta minden alkalommal, így most is Zimmermann Katalin kezében futottak össze a szervezés szálai.

A rendezvény kiemelt támogatója a MOL (Magyar Olaj- és Gázipari Nyilvánosan Működő Részvény-társaság) volt.

2012. augusztus 21. Kedd Egynapos előkirándulás

(Túl) meleg fogadtatásban volt része a 28 résztvevőnek. A kánikulai terepbejárást Eger környékén Dávid Árpád docens vezényelte. Mezőkövesd matyó világa, a siroki vár, a verpeléti vulkáni kúp, az egerszalóki forrásmész-kő domb szerepelt a látnivalók között. A kifáradt-kiszáradt földészeket Demjénben vacsora várta. Azt „wellness magyar módra” követte, hajnalig.

2012. augusztus 22. Szerda

Összesen 104-en regisztráltak 10 országból. (Amerikai Egyesült Államok, Anglia, Ausztrália, Magyarország, Norvégia, Románia, Szaúd-Arábia, Szerbia, Szlovákia, Ukrajna.) A **regisztrálás** a nagymultú Líceumban történt. Ez az Eszterházy Károly (volt Ho Si Minh) Főiskola impozáns barokk főépülete, a székesegyházzal szemben. Mika János, a HUNGEO TOP elnöke nyitotta meg a rendezvényt a Pyrker oratóriumban (kápolnában). **Köszöntést** mondtak:

- Habis László, Eger megyei jogú város polgármestere,
- Hauser Zoltán, az Eszterházy Károly Főiskola rektora,
- Liptai Kálmán, a Természettudományi Kar dékánja,
- Baksa Csaba, a Magyarhoni Földtani Társulat elnöke.

A megőrzött múlt – kiadvány bemutató

Dudich Endre és Zimmermann Katalin bemutatta az „A HUNGEO 15 éves története” című 151 oldalas A /4 formátumú kiadványt. Ez a Magyarhoni Földtani Társulatnál archivált dokumentumokat tartalmaz. Adatokat, számokat, táblázatokat, de szubjektív érzelmegnyilvánulást is.

Tíz **plenáris előadás** következett:

- Kocsis Károly: A területi autonómiák múltja és jelene a Kárpát-medemcében;
- Klinghammer István, Gercsák Gábor: Javaslat a magyarországi földrajzi nevek angol nyelvű használatára;
- Buláth Zsolt, Rácz Róbert, Fogarasi Attila: A geoszakember utánpótlás biztosítása az olajiparban – a MOL megközelítése;

- Hursán Gábor: Nagy olajmező kiaknázása modern LWD technológia segítségével;
- Fancsik Tamás: Versenyképes földtani intézményrendszer az állam keretein belül, versenyképesség a földtani erőforrás-hasznosításban,
- Makra László: Allergén pollenek trendjei és taxonjaik klímaérzékenysége Közép-Európában, Szeged példáján,
- Nagy Egon: A bevásárló-turizmus aktuális tendenciái a román-magyar határ mentén;
- Hartai Éva: Új módszerek a földtudományi képzésben – miskolci példa;
- Pajtókné Tari Ilona: A klímaváltozás tanításának lehetőségei a földrajztanításban.
- Félidőben a résztvevők bőséges és ízletes ebédet kaptak a Vörös Rák étteremben.

Ismerkedés Egerrel

Az előadóülés után három részre oszlott a társaság. Az első a Főiskola belső érdekességeit látogatta végig (könyvtár, múzeum, obszervatórium). A második a barokk belváros nevezetességeivel ismerkedett, szakavatott idegenvezetés mellett. A harmadik két órára lepihent. Az esti műsor jó néhány meglepetéssel szolgált. „Leleplezték” az oltárképet, amelyen Szent István király Szűz Mária oltalmába ajánlja országát – népét. Hallottunk a Főiskola Ének-zene Tanszékének művésztanárai előadásában, Eger környéki népdalokat, négykezes Liszt-rapszódiaát, és egy földrajz szakos hallgatólány két Wass Albert verset olvasott fel. Átvonulván a díszterembe, már hagyományos módon Dudich Endre mondott pohárköszöntőt, majd gazdag büféből fogyaszthattak a jelenlévők.

A kiadványok köre jelentősen kibővült. A szokásosak: Program és Kivonatok kötet (Kovács-Pálffy Péter szerkesztésében), a Kirándulásvezető (Dávid Árpád és Fodor Rozália munkája) mellett most először készült az előadások teljes **szövegét** tartalmazó 366 oldalas (!) Konferenciakötet is, a Főiskola Földrajz Tanszéke jóvoltából (Pajtókné Tari Ilona). A kiadványok és egy fénykép-gyűjtemény a www.foldtan.hu honlapon elérhető.

2012. augusztus 23. Csütörtök

Szekcióülések és poszter-bemutató volt a Vár mögötti hegyoldalban épült modern kampuszon. Mosolygós, formaruhás hallgatók segédkeztek-serénykedtek. Összesen 44 előadást tartottak (geofizika 6, geográfia 6, geológia 11, meteorológia 13, kartográfia 2, oktatás 3) és 15 posztert mutattak be.

A **HUNGEOG TOP Bizottság ülésén** Mika János professzor elnökölt. Általános helyeslésre talált az a javaslata, hogy a HUNGEO programban a bányászokat (OMBKE) is be kellene vonni. Az elnöke, Dr. Nagy Lajos, már jelen is volt a megnyitón.

Az illetékes zsűri javaslata alapján **odaítélték a Hajdú-Moharos József ifjúsági díjakat:**

- A 35 évesnél fiatalabb szakember által bemutatott legjobb poszterért járó díjat Bugledits Éva, Benkó Zsolt, Récsi András (Nyugat-magyarországi Egyetem, Szombathely) nyerte el. Poszterük címe: „Egy milonitizona mikrotektonikai és geostatistikai vizsgálata a Soproni Gneisz Formációban, Kő-hegy, Soproni hegység”.

- A 30 évesnél fiatalabb szerzőnek a legjobb szakdolgozatért járó díjat Szabó Brigitta nyerte el (ELTE TTK, Geofizikai és Űrtudományi Tanszék, Magyar Horizont Kft.), „Magyarországi szénhidrogén-kutató fúrásban végzett mágneses magrezonancia (NMR) mérések feldolgozása és értelmezése”

Eszmecsere következett a **jövőről**.

Abban teljes volt az egyetértés, hogy 2014-ben legyen HUNGEO-XII. A helyszínt illetően viszont több lehetőség merült fel: a Debreceni Egyetem, a Beregszászi Tanárképző

Főiskola (Ukrajna), és a Székesfehérvári Kodolányi János Főiskola. Végül a Bizottság úgy határozott, hogy „Debrecenbe kéne menni.” Utókirándulás Romániában, az Erdélyi Érchegységben az Arany-négyszög meglátogatása lenne.

2012. augusztus 24-25. Péntek-Szombat
Kétnapos utókirándulás a Magas Tátráig és vissza (28 fő)

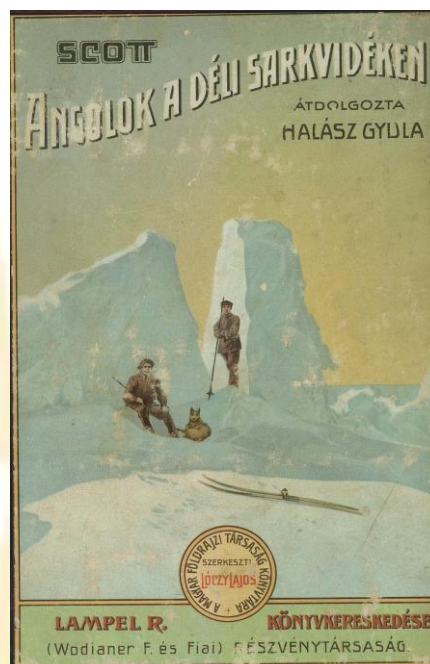
Ezúttal is Dávid Árpád volt a kapitány. Miskolcon áthaladva Kassán találkoztunk egy hamisítatlan „kassai polgárral”, Bacsó Zoltán geológussal, az 1999. évi találkozónk szervezőjével. Eperjesen tovább ismerkedtünk a cipszer (szepesi) múlttal. Poprádon szálltunk meg. Másnap Ótátrafüredről kirándultunk a Tarajkára és a Nagytar-pataki vízesés völgyébe. A Gombaszögi barlangot útba ejtve visszatértünk Egerbe.

Dudich Endre, Budapest és
Kovács-Pálffy Péter, Leányvár

A kapitány útja

Robert F. Scott: *Angolok a déli sarkvidéken.*

Angolból átdolgozta Halász Gyula. ([A Magyar Földrajzi Társaság Könyvtára], szerkeszti Lóczy Lajos.) Budapest, Lampel R. Kk. (Wodianer F. és Fiai) R. T. Könyvkiadóvállalata. 1911. 299 old.



Az idén, március 29-én, egy évszázada, hogy a déli sarok meghódítása után a jégmezőn elpusztult Robert Falcon Scott kapitány és négy társa (Henry Bowers, Edward Wilson, Edgar Evans és Lawrence Oates). Emlékük és nagyságuk előtt fejet hajtva a londoni Szent Pál katedrálisban a helyi püspök, Richard Chartres által celebrált istentiszteletet szerveztek, amelyen megjelentek Anna hercegnő, William Hague, külügyminiszter, Sir Mark Stanhope ellentengernagy, Sir David Attenborough, valamint az öt felfedező leszármazottai. David Cameron miniszterelnök üzenetében rámutatott, hogy Scott és társai hozzájárultak a megismerés horizontjának kiszélesítéséhez azáltal, hogy az emberiség figyelmét felhívták a fehér kontinens jelentőségére, hősies áldozatuk nem volt hiábavaló. *Biztos vagyok abban, hogy a kapitány és társai büszkék lennének tudván, hogy a brit tudósok jelenleg is Antarktisz kutatásának élén járnak azzal, hogy felfedezték 1985-ben az ózonlyukat, valamint az idén, az Ellsworth-tó kutatási projekt keretében tovább gazdagították ismereteiket a jégtakaró tulajdonságait tekintve* – zárta üzenetét a miniszterelnök.

E centenárium kapcsán, Scott kapitányra emlékezve a továbbiakban ejtsünk néhány szót a magyar nyelven 1911-ben megjelent első – 1901-1904 között lezajló –, kevésbé ismert, úgynevezett. Discovery-expedícióról szóló kötetről.

A XX. század elején Nagy-Britannia megnyerve a búr háborút elérte birodalmának legnagyobb kiterjedését. A földgolyón alig létezett még egy-egy „inkognitóban” maradt fehér folt. Ugyanakkor a földrajzi felfedezések történetében oly gazdag hagyományokkal rendelkező országban a közvélemény újabb eredményeket várt el. Így terelődött a figyelem a még ismeretlen sarkvidékek felé.

A sarkkutatások megszervezése és az újabb és újabb expedíciókhoz szükséges anyagi háttér biztosítása – ahogy Scott is megírja – Sir Clements Markham, a Royal Geographical Society titkárának érdeme volt. A kutatások célja elsősorban tudományos jelleget öltött – mágnesességi vizsgálatok, geológiai és szeizmológiai kutatások, zoológiai megfigyelések, a tengerjárásának és az áramlatok feltérképezése, a jégviszonyok és a jégmozgás észlelése, az ember alkalmazkodásának felmérése, illetve az időjárási viszonyok pontos följegyzése képezte a sarki expedíciók feladatát –, de az Union Jack kitűzése jelezte hódítás sem volt elhanyagolható szempont.

Maga Scott kapitány érdekes módon kapcsolódott be a sarkkutatóba: Clements Markham, egy nyugat-indiai vitorlásverseny – számára ismeretlen – győztesére rámutatva kijelentette, hogy *ez a fickó egy új földrészt fog meghódítani Britanniának*. E győztest Robert Falcon Scottnak hívták. Ekkor ismerkedtek meg, majd e két karakteres jellem barátságának kiteljesedése következtében kapta meg a kapitány a felkérést a délvidéki expedíció vezetésére.

A kötet anyaga Scott naplójára épül. Adolph Washington Greely amerikai sarkkutató és meteorológus, a sarki fölfedezések történetírója megjegyzi, hogy ha valaki fogalmat akar kapni a sarki utazások igaz természetéről, csakis az eredeti naplókhoz kell fordulnia. Tény, Scott könyvében az olvasó *találni fog történeteket hajókról, amelyek a jég fogságában vergődnek nem hónapokig, hanem évekig; zajló jégről és jégmezőkről, amelyeknek kiterjedéséről, vastagságáról és roppant tömegéről a leírás csak halvány képet nyújthat; csónakutakról, amelyeken csak az állandó éberség háríthatja el a minden pillanatban fenyegető halált az úszó jéghegyek és torlódó jégtáblák között; szárazföldi menetelésekről, amikor kimerült emberek havon, sziklán, vérnyomokat hagyva vánszorognak tova; szánutakról össze-vissza dobált jégrögökön keresztül, amelyeken nemes hősök végső erejükkel a vontatókötélnek feszülve bukácsolnak tovább, mert egyiküknek kidőlése valamennyiüket vesztükbe sodorná; magányról és egyhangúságról, amely az állandó sarki napfény mellett is félelmetes, de csaknem megőrzítő a véget nem érő sarki éjszaka hónapjaiban; csöndről, amely magában is rémítő, de még döbbenetesebb, amikor ijesztő természeti tünemények kísérik hangtalanul riadt szemünk előtt; sötétségről, amely oly szünet nélkül való és oly áthatatlan, hogy a zaklatott elme már-már kétségek közt hanyódik: vajon a természet rendjén visszatér-e még valaha a Nap, avagy talán a világ kizökkent pályájából a csillagrendszerek univerzumában; hidegről, amely oly dermesztő, hogy pillanat alatt elhal a védtelen testrészes; ... nélkülözésekről, amelyek elenyvesztik a testet és elsorvasztják a lelket; csalatkozásról mindenben, nemcsak élelemben, tüzelőben, ruhában és menedékben, – mert hiszen az ilyesfélék megfogyatkozása előrevetíti árnyékát a sarki utazásokon – hanem a tervekben és várakozásokban való keserű megcsalattatásról, amelynek nyomában a kétségbeesés jár óhatatlanul...*"

A szerkesztő előszavában, Lóczy Lajos a következőket írja: *Scott kapitány a közelmúlt napokban indult újra a Terra Nova hajójával a déli tengerekre. Mire ez a könyv az olvasó kezébe kerül, már talán partra is száll az örökké gőzölgő Erebus és Terror vulkán közelében, azon a földön, amelyről a brit nemzet lelkes ünneplése közben alig néhány éve tért haza. Alkalmam volt a télen megismerkednem a hírneves utazóval. Csodálattal töltött el az egyéniségéből kisugárzó energia. Érdeklődéssel és gyönyörűséggel szemléltem az expedíció előkészületeinek munkáját. Éreznem kellett azt a hősiességet, amellyel ezek a lelkes harcosok hadba szállanak – mert hiszen hadviselésnél nehezebb és kockázatosabb az ő vállalatuk –, s bámulnom azt az erkölcsi és anyagi áldozatkészséget, amellyel a brit társadalom és kormány felkarolja a hasonló nagyjelentőségű vállalkozásokat. Oh, mily eltörpülőnek láttam és éreztem én akkor a erőinket!...*

Scott könyvében több érdekességet fog találni az olvasó, mint bármely más sarkvidéki munkában. Nemcsak az expedíció tudományos munkálkodásáról nyújt áttekintést ez a könyv. Minden lapja csupa esemény. Érdekesítő, nem egy helyen vérfagyaláló események izgató története. A déli tengerek kegyetlen viharai, a zajló jég ezernyi fenyegető veszedelme, a magas hegységek és szárazföldről lenyúló óriási jégárak, az ezer kilométer hosszan kanyargó titokszerű jégfal, egymásután vonulnak el előttünk s nem tudjuk, az elbeszélés drámai erejét, a leírások festőiségét és költői emelkedettségét csodáljuk-e inkább, avagy azt a pszichológiai élelátást, amellyel megeleveníti s megérteti velünk a szerző az élettelen, síri világba száműzött utazók lelki életét.

A könyv 19 fejezetre tagolva kronológiai sorrendben mutatja be az expedíció három évét: az expedíció előkészítésével kezdődik és az angliai Wight-szigetre történő érkezéssel végződik.

A szerző részletesen leírja a Discovery elkészültének mozzanatait, majd az expedíciónál használt eszközöket (navigációs műszerek, sí- és szánkófelszerelés, sátrak és hálósákok, hidrogénnel töltött léghajó stb.), a ruházatot, a három éven át fogyasztott élelmiszereket, a tudományos megfigyelésnél használt műszereket. Közben megismerkedünk a mindennapi rutinszerű tevékenységekkel. Megtudjuk azt is, hogy a nehéz körülmények közt *a munkában töltött fáradtságos órák után minden ember football-játékra sereglett össze a jégen, ahol bőséges hely és pompás talaj volt a játékra.*

A két hosszú és sötét tél egyhangúságát a sok munka mellett különböző programokkal próbálták elűzni (például a South Polar Times havi folyóirat és annak mellékletének Shackleton általi írása, szerkesztése, nyomtatása, a Royal Terror Theatre sikeres működtetése, vitaestek szervezése stb.). A téli hónapok monotonosságát csak az a tudat enyhítette, hogy *minden egyes nap közelebb hozott bennünket a várva-várt tavaszhoz és ahhoz a naphoz, amikor majd duzzadó reménységgel telve indulunk el azokon a soha nem tapasztalt utakon, amelyek ajtónk előtt futnak össze s a titokzatos ismeretlenben tűnnek tova szemünk elő* – írja Scott

A tudományos megfigyelések igen széles spektrumot ölelnek át, megemlíthetők az árapály-mérések, a mágnességi és szeizmológiai megfigyelések, a kétszáznál több hegycsúcs magasságának és földrajzi koordinátáinak meghatározása, a beszerzett ásvány- és kőzetgyűjtemény, a barrier jégének napi egy méterrel északra történő mozgásának felfedezése, a szárazföldi jéggel kapcsolatos megállapítások, a túlhűtött víz tulajdonságainak feljegyzése, és nem utolsósorban az optikai jelenségek (például aurora australis) leírása. Jelentős továbbá a mai klímaszkeptikusok által is figyelembe veendő megállapítás, mely szerint egyrészt *érdekes és meglepő, hogy Ross hatvan évvel előbb nem látott hómentes területeket a Terror lejtőjén.* Ross ottjártakor ugyanis sokkal magasabbnak mérte a Nagy Jégfalat, mely Scott szerint már csak alig néhány méterre emelkedett ki a víz tükre fölé, és a Ross emberei által észlelt sűrű jégzajlás sem volt észlelhető. Muzeális jelentőséggel bír továbbá a rengeteg fénykép, többek közt a Shackleton által a léghajóból készített fotók.

Igen érdekesek a megtett utakról szóló leírások. Scott két szárazföldi expedíción vett részt: az elsőt Wilson és Shackleton kíséretében 1902. november 2. és 1903. február 3. között az úgynevezett déli úton áthaladtak a 79. szélességi körön, tehát délebbre jutottak, mint mindaddig bárki más, és útjuk végén a 82° 16' és 82° 17' szélességek között sátoroztak. Ezen az úton a csoport tagjai emberfeletti erővel küzdöttek a hideg, a távolság, az éhség, a kimerültség és a betegség (hóvaktság és skorbut) ellen.

A kapitány második útja a következő nyáron zajlott le, amikor Evans és Lashly társaságában nyugati irányba indultak, céljuk a Viktória-föld belseje volt. Ezen az úton, igen viszontagságos körülmények között, gyakran az életüket kockáztatva, 59 nap alatt 1166 kilométert tettek meg, 2700 tengerszint feletti magasságig értek el, többek közt kilenc napot töltöttek a sátrukban mozdulatlanul mínusz 36-39 fokban az erős vihar következtében, valamint a hegymászások miatt a *jégsivatagban* megtett szintkülönbség összességében meghaladta a 6000 métert. *Ha meggondoljuk, nem is az a félelmet gerjesztő ebben a félelmet gerjesztő képben, amit szemünkkel átfogunk – elvégre is nem látunk egyebet egy puska lövésnyi hullámos, hófedte tréségnél – hanem annak tudata, ami a szemhatáron túl van. Tudjuk, hogy száz meg száz, talán ezer meg ezer kilométerre terjed ez a rettentő pusztaság. Az egyformaságba belefáradt szemnek nincsen pihenője sehol. Sem fa, sem fű, sem semmi élőlény, avagy csak élettelen szikla nem zavarja az érintetlen hónak ezt a rémületes, határtalanba vesző birodalmát. Mérhetetlen idők óta semmi változás. És újabb mérhetetlen időnkig így marad tovább minden változatlanul. És mi, apró emberi rovarok, elindultunk, hogy meghódítsuk ezt a borzalmas sivatagot* – jegyzi le Scott.



Shackleton.

Scott.

Wilson.

A DÉLI CSOPORT.

További utakról – Armitage keletre és a Ross-szigetre vezető, valamint nyugati irányba, a Mc Murdo szoroson át a Prince Edward *rettentő hegyvidéken* túli területre irányuló, illetve Royds délkeleti, Barne és Mulock rövidebb körútjairól – és ezek eredményeiről is kapunk leírást (többek közt a barrier szintjének változásáról, Wilson állattani és geológiai megfigyeléseiről, a Császár-pingvinek és a havasi viharmadár szokásainak lejegyzéséről, a jégárak mozgásának feltárásáról, az Erebus és a Terror vulkáni kitöréseivel kapcsolatos észrevételekről, a jéghegyek tulajdonságainak felfedezéséről).

A kötetet a bevezetésben tárgyalt délsarki felfedezések története, továbbá 75 kép, 47 melléklet teszi színesebbé, míg a két térkép az olvasó térbeli tájékozódását könnyíti meg.

A szerző a megérkezés napjával zárja művét: *Ennek a szép napnak tiszta örömét a ború egyetlen könnyű árnya homályosította el: az a gondolat, hogy szét kell szélednie a kicsiny csapatnak, amely oly hűséges egyetértésben élt és munkálkodott együtt a Discovery, és elszakadt közöttünk a kötelék, amely oly szoros barátságban egyesített bennünket. De ha el kellett is következnie a búcsú órájának, érezzük és tudjuk, hogy találkozásaink késő évek múlva is fel fogják újítani a régi barátságot és fölébresztik lelkünkben életünk legszebb emlékeit.*

Géczi Róbert, Kolozsvár

Tudományos és oktatási események

Itthon

2012. október 5. **VI. Régiók a Kárpát-medencén innen és túl.** Kaposvár.
Információ: gulyas1@t-online.hu

2012. december 7. **V. Régiótörténeti Kutatások Konferencia. Tematika: Horvátország és Fiume.** Szeged.
Információ: gulyas1@t-online.hu

Külföldön

2012. szeptember 16-19. **11th Urban Environment Symposium (11UES) – Urban Futures for a Sustainable World.** Karlsruhe, Németország.
<http://www.hues.se>.

2012. október 20-21. **The 5th International Conference. Regional Disparities: Typology, Impact, Management.** Kolozsvár, Románia.
<http://georeg.conference.ubbcluj.ro/index.html>

2012. október 22-23. **Appreciating Physical Landscapes: Geotourism 1670 – 1970.** London, Nagy-Britannia.
<http://www.geolsoc.org.uk/geotourism12>

2012. október 24-26. **4th International Conference on Remote Sensing in Archaeology.** Peking, Kína.
<http://www.icrsa4.org/dct/page/1>

2012. november 9-10. **Vulnerability and Risk Assessment Using GIS.** Kolozsvár, Románia
<http://gis.acad-cluj.ro/engleza/index.htm>

2012. november 10-11. **Tövissi József Tiszteletnapok.** Kolozsvár, Románia
Információ: office@cholnoky.ro

2012. november 23. **Forum für Wissen 2012. Alpine Schnee- und Wasserressourcen gestern, heute, morgen.** Davos, Svájc.
http://www.wsl.ch/dienstleistungen/veranstaltungen/veranstaltungskalender/forumfuerwissen_20121123/index_DE

2012. november 26-29. **8th FIG Regional Conference 2012.** Montevideo, Uruguay
<http://www.agrimensores.org.uy/8RegionalConference/>

2012. december 3-4. **Annual International Conference on Geological & Earth Sciences (GEOS 2012).** Szingapúr
<http://www.geearth.org/>

2012. december 13-16. **Geo-information for Disaster Management (Gi4DM).** Enschede, Hollandia.
<http://www.gi4dm.net/2012>

2013. január 7-9. **6th International Perspective on Water Resources & The Environment.**
Izmir, Törökország

<http://content.asce.org/conferences/ipwe2013/index.html>

2013. január 21-23., **GIS Ostrava 2013 - Geoinformatics for City Transformations.** Ostrava,
Csehország

<http://gis.vsb.cz/gisostrava>

2013. február 24-25. **2nd International Conference on Climate Change and Humanity –
ICCCH.** Róma, Olaszország

<http://www.iccch.org/>

2013. április 1-5. **V Convención Cubana de Ciencias de la Tierra (Vth Cuban Earth Science
Convention).** Havanna, Kuba.

<http://www.cubacienciasdelatierra.com/>

2013. április 22-26. **35th International Symposium on Remote Sensing of Environment.**
Peking, Kína

<http://www.isrse35.org/>

2013. május 9-10. **Energy and Environment: bringing together Economics and Engineering.**
Porto, Portugália

<http://www.fep.up.pt/conferences/icee/>

2013. május 21-24. **BIOHYDROLOGY 2013.** Landau, Németország.

<http://www.biohydrology2013.de/>

2013. július 8-13. **Davos Atmosphere and Cryosphere Assembly 2013.** Davos, Svájc.

http://www.wsl.ch/dienstleistungen/veranstaltungen/veranstaltungskalender/daca13/index_DE

2013. szeptember 16-20. **7th International Conference of the Urban Soils Working Group,
SUITMA.** Torun, Lengyelország

<http://www.suitma7.umk.pl/>

2014. június 8-13. **World Congress of Soil Science – Soils Embrace Life and
Universe.** Csedzsu-sziget (Jeju), Dél-Korea.

<http://www.20wcss.org>